

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

ANKER KYSTER

OM INDBINDING AF
BØGER

I.

UDGIVET TIL BRUG FOR
FAGSKOLEN FOR BOGHAANDVÆRKS
ELEVER

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHAANDELS SORTIMENT
MCMXX

~~Industribiblioteket~~

Grp: ~~166~~ Forfatter: Anker Kyslv

Titel: Indbinding af Bøger

Bind: I Udgave: Trykkaar: 1920

~~Industribiblioteket~~

~~6861(022)~~

~~6861(022)~~
P

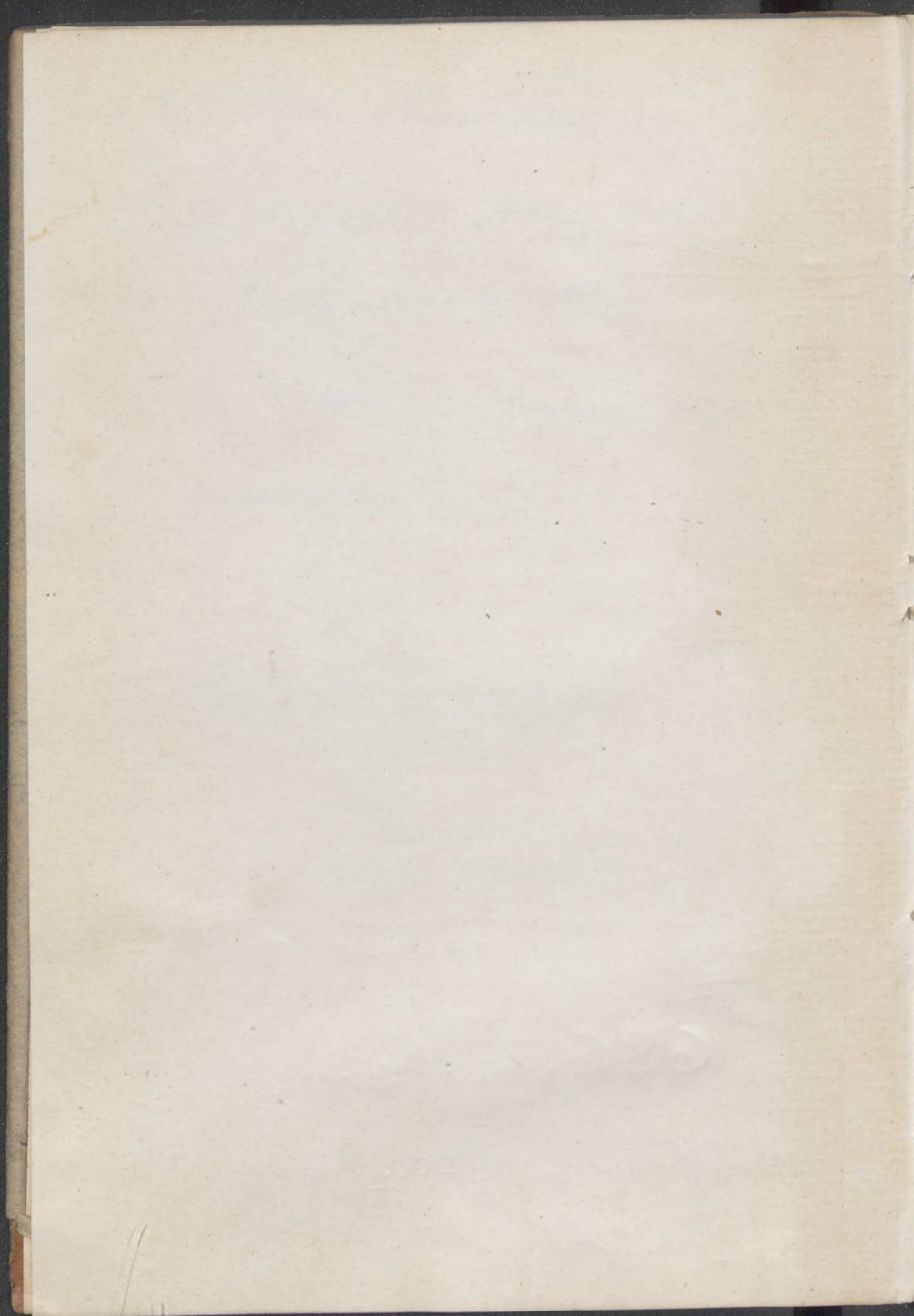
DANMARKS
TEKNISKE BIBLIOTEK

gl.

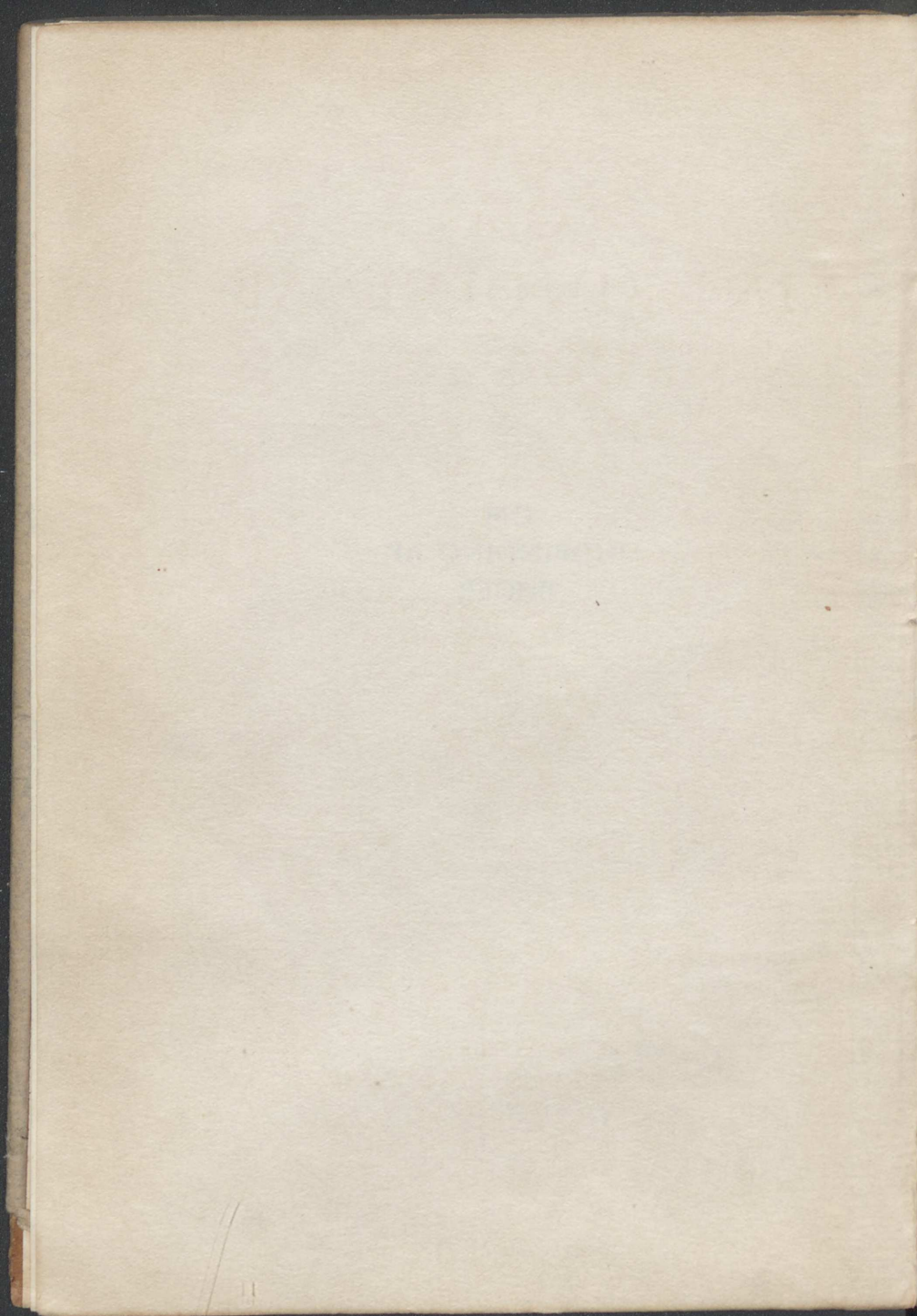
686.1 Kys

1920

[Bd.] 1

OM
INDBINDING AF
BØGER

OM
INDBINDING AF
BØGER

KAPITÆLSTIKNING
SKINDBEHANDLING

M. M.

HOLSTEBRO
NIELS P. THOMSENS BOGTRYKKERI
MCMXX

I disse Smaahæfter benyttes de gængse Fagudtryk, som enhver Bogbinder kender og forstaar. De fleste findes forklarede i Svend Dahls Ordbog for Bogsamlere.

OM LÆDERGØRING AF BØGER

NAAR EN BOG er ansat og formeret, ligger der nogle Smaaarbejder for, som først maa foretages, før Lædergøringen kan ske. Jeg siger Smaaarbejder, thi saaledes betragtes de for det meste, og de bliver som oftest behandlede derefter; man klæber med Lim et Stykke Kapitælbaand paa og et Stykke Papir over Ryggen og, hvis Bogen er stor og svær, maaske endnu lidt Jaconet under Papiret, man støder Hjørner af og skærer en Løsryg til. Lad os imidlertid gaa disse Ting igennem, thi saa let slipper man dog ikke fra det, naar det drejer sig om et bedre Bind, et, hvad man kalder omhyggelig udført Bogelsker-Bind i helt eller halvt Skind.

Først klæbes Mærkebaandet i. Dér har man, blandt de almindeligt benyttede, Vanskelighed ved at finde Farver, som ikke er alt for skrigende, og man maa da helst hos Baandhandleren udsøge sig smalle, gode Silkebaand i passende, dæmpede Farver. Baandet befæstes med Lim for oven midt paa Bogens Rygrunding og gøres 5-6 cm længere end Bogens Diagonal, saa man, ved at tage den frie Ende af Baandet, kan flytte dette og passere Hjør-

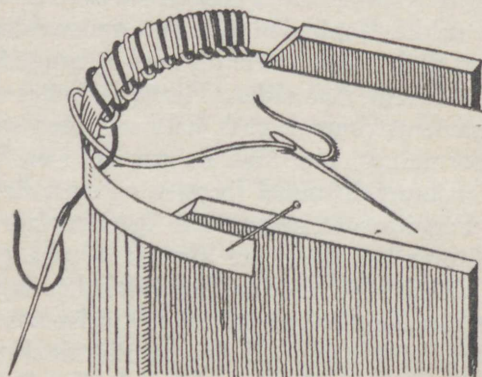
net mellem For- og Undersnit uden at slippe sit Tag i Baandet.

Da disse bedre Bind, som her er Tale om, gerne er forsynede med Guld- eller Farvesnit, maa man helst dække Snitten mod Smuds og Pletter ved at indpakke selve Bogen. Man lægger den paa Bordet med Snitten mod sig, stikker et Stykke Papir, noget større end dobbelt saa langt og bredt som Bogen, ind mellem den underste Pap og Forsatsbladet, helt op til Falsen, lukker den anden Pap op, lægger Papiret stramt om hele Bogen og klæber det sammen. Pappene er da fri, og man har Bladene samlede i et Papirfederal. Derefter støder man Hjørnerne af Pappen paa de fire Formeringer, som ligger op mod Kapitælen, idet man med Spidsen af en skarp Kniv tager Hjørnet bort uden dog at naa helt ind til Snitten. Dette sker, for at der senere kan blive Plads til Dannelsen af Læderkapitælen og for at hindre Skindet i paa dette Sted at udsættes for stærk Spænding ved Oplukningen og deraf følgende Bristning.

Kapitælen blev oprindeligt dannet ved Hæftningen, idet de ældste skrevne Pergamentbøgers Blade var tilskaarne før Hæftningen, og under denne slyngede man da Traaden uden om et Hæftebind ved Enden af hvert Ark. Senere, da Bøger blev trykte, udførtes Beskæringen efter Hæftningen, af hvilken Grund man nu ikke kunde hæfte helt ud til Enden af Arket. Man fuldendte efter Beskæringen sin Hæftning ved at stikke Kapitælen særskilt og slyngede Traaden ind om hvert Arks Hæfte- traad, eller kun under hvert fjerde eller femtes, saa

blev ogsaa dette for vidtløftigt, man stak kun af og til ned gennem Arkets Ryg, uden at slynge om Hæftetraaden, og endelig lavede man Efterligninger af Kapitæler, nemlig vævede Baand, som man kun klæbede paa. Tilbagegangen i Soliditet er tydelig nok, og man bør ved gode Bind ikke bruge disse gængse Kapitælbaand med de stærke Farver, man maa stikke Kapitælen paa den gammeldags Vis, som vi herhjemme hørte op med at bruge for omtrent hundrede Aar siden. Hertil benyttes en smal Pergamentstrimmel, godt halv saa bred som Bogens Formering, som man lægger ind i en 3-4 cm bred ansnurt Strimmel Jaconet, og slaar dette ind over Pergamentet, saa at man ligefrem faar et Stykke Kapitælbaand. Dette klæbes da paa paa vanlig Vis, saaledes at Pergamentstrimlen rager frem over Snitten. Bogen sættes i Klodspressen, saa man har Forsnitten opad og en Endesnit skraat mod sig. To stærke, lange Synaale trædes hver med sin Farve Silke, og Enderne sammenknyttes. Den ene Naal stikkes midt gennem det venstre Forsatsark, saa den kommer frem ca. 2 cm nede paa Ryggen, og trækkes tilbage igen. Gennem det frembragte Hul stikkes i modsat Retning den ene Naal med Silken, som trækkes til, saa Knuden kommer paa Ryggen. Den ene Farve, f. Eks. hvid, er da udvendig paa Ryggen, den anden, den røde, ved Snitten. Hvid lægges over Pergamentstrimlen, men frem paa Snitten, og med den røde gøres et Sting under Pergamentstrimlen, men over den hvide, saaledes at denne trækkes ned over Strimlen til Snitten, og den røde kommer frem paa Ryggen. Nu føres den

røde over Pergamentet, og et hvidt Sting over den hæfter den stramt ned over Strimlen og danner med det samme en Begyndelse til den snoede Kæde ved Snitten. Hvid føres fra Ryggen atter frem, den røde krydser den og saa fremdeles. For omtr. hvert femte Ark stikkes ned gennem Bogen for yderlig

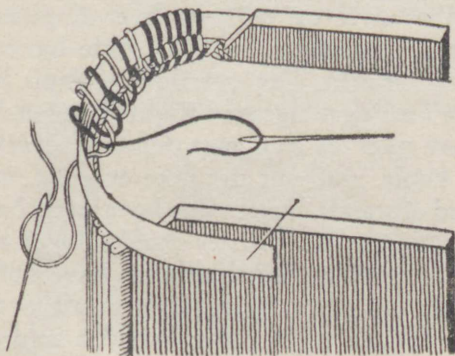

Enkelt Kapitel

ere at befæste Strimlen. Det ene Sting gøres tæt ved det andet, saa at Strimlen bliver helt omspunden, afvekslende med rødt og hvidt. Silken trækkes lidt stramt til og meget jævnt, med Neglen retter man paa Kæden, at den bliver smuk regelmæssig, og naar man har naaet til den modsatte Fals, knyttes Silkeenderne paa Ryggen. Skal der være indlagt Snor i Kapitælen, lægges en tynd Sejlgarnssnor ind i Vinklen mellem Strimmel og Snit, dens løse Ender føres ind i Falsene, saa at de holdes fast af Pappenes Falskanter, naar Bogen lukkes.

Det er ikke nødvendigt at klæbe Pergament-

strimlen paa Bogen med Jaconet, man kan hæfte Strimlen til Pappen med et Par Naale, saa at den følger Rygrundingen. Fra venstre begynder man som ved enkelt Kapitæl: rød stikkes op mellem Strimmel og Snor, lægges over Snoren frem paa Snitten, hvid føres over Strimlen ned under Sno-

Dobbelt Kapitæl

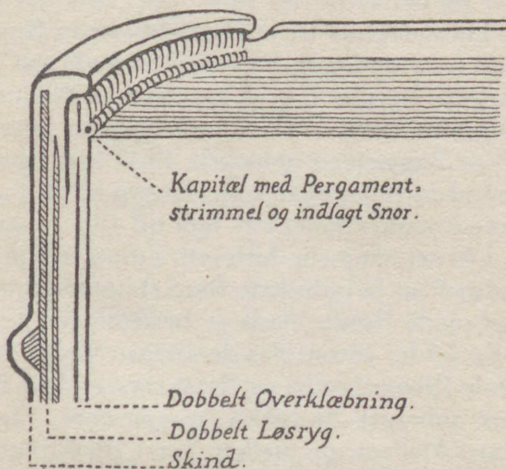
ren, frem og krydses med den røde. Nu er Snor og Strimmel samlede, og den regelmæssige Stikning begynder, idet den røde føres over Snoren under og rundt om Strimlen, atter under Snoren, saa den kommer frem ved Siden af den hvide paa Snitten, den røde krydses med den hvide, som gaar samme Vej, over og rundt om Strimmel, frem under Snor, krydses o. s. fr. Dette er de letteste Kapitæler at stikke; det lyder nok noget indviklet, men prøver man det i Praksis, er det ikke vanskeligt at finde ud af, derimod er det et Pillearbejde og et Taalmodighedsarbejde, som kun de færreste Svende kan

opnaa Færdighed i; det maa helst gives i Kvindehænder, og selv for dem fordres megen Øvelse, før et tilfredsstillende Resultat kan naas.

De løse Ender af den indlagte Snor og Silke- traadene klæbes nu ned ad Ryggen, og Knuderne løses op og bankes flade med Hammer eller Falsben. En Strimmel tyndt japansk eller andet sejt Papir klæbes over og ud over hver Kapitæl og denne rettes, rundes og bringes i nøje Sammenhæng med Strimlen. Det overflødige Papir klippes af efter Tørringen lige med Kapitælkanten. Skal Bogen være med løs Ryg, maa denne nu overklæbes med Papir, saafremt det ikke er gjort, mens Bogen stod afpresset. Dette vilde have været bedst. Efter Afrivningen med Klister skulde Bogen have faaet Lov til at tørre, den skulde saa have haft en Gang tynd Lim, tørret igen, været smurt an med Klister, et Stykke sejt Papir ligeledes smurt an og lagt over Ryggen, atter udvendig ansmurt og strøgen godt til og tørret i Pressen. Er imidlertid Overklæbningen ikke sket paa et saa tidligt Trin, vælger man nu et passende Stykke blødt, langfibret og sejt Papir. Man bør ikke undlade at tage det bedste man kan faa, da det er dette, som for en stor Del skal bevirke, at Bogen falder godt op, det som – sammen med god Hefning – skal forhindre, at noget Ark forskyder sig, naar Bogen atter lukkes. Man smører Papir og Ryg an med Klister, stryger godt til og lader det hele tørre. Hvis Bogen er svær, maa man klæbe to-tre Gange Papir paa og lade første og andet Lag være henholdsvis omtrent 1 og 2 cm kortere end Bogen for ikke at

fylde mere ved Kapitælen end strængt nødvendigt.

Vi er her ved en Sag, som der sjældent bliver anvendt fornøden Omhu paa. Alt for ofte ser man Bøger, som ellers er godt bundne, hvis Rygprofil ved Hoved og Hale er buet udad: Kapitælbaand og Skindindslag har fyldt for meget op og bevir-

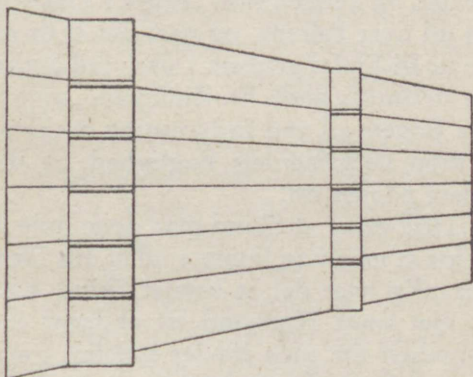

ket denne Misdannelse. Man forebygger det paa ovenomtalte Maade, og efter at Ryggen er tørret, kan man med Sandpapir foret op paa Pap borttage lidt endnu paa disse Steder. Med det samme retter man lidt langs Falsen og bortrasper navnlig Papi-ret paa de Smaaknuder, der gerne fremkommer ved Hæftebindene, saa at Falsen kan blive jævn og glat. I Løsryggen, som man skærer af god graa Pap Nr. 60-90, har man endelig endnu et Middel til at glatte og forme Ryggen. Bredden af Løsryggen maa være

nøjagtig fra Fals til Fals, og Udbuningen ved Kapitælen kan man yderligere hindre ved at skære to Løsrygge til, hvoraf den yderste har nøjagtig Bindets Højde, og den inderste er noget kortere og skærfet for oven og ned. Man kan med Falsben runde Løsryggen, klæbe den ganske smalt paa langs Falsene og behandle den med Rasp, hvis der endnu er Tilbøjelighed til, at Hæftebindenes Knuder vil være fremtrædende. Er Bøger hæftede paa Pergamentstrimler eller Baand, klæber man Papir mellem Bindene, hvis man vil have Ryggen jævn og glat. Ved Bøger med ophøjede Bind maa man allerede ved Indsavningen tage Hensyn til, at Hæftebindene kommer nøjagtigt lige ud for de uægte Bind. Det ser temmelig forlorent ud, naar man ved Falsen mellem to ophøjede Bind skimter det ægte. De ophøjede Binds Plads er bestemt ved Tradition; de sidder endnu paa de samme Steder, hvor de gamle Klosterbrødre og Renæssancetidens Bogbindere anbragte de tykke Hampsnore. Der er lige stort Mellemlum mellem hvert Bind, omtrent to Binds Bredde mere i Hovedfeltet og 4-5 Binds Bredde mere i Halefeltet. I Praksis udmaaler man Bindenes Plads ved med en Passer at dele Ryggen fra omtrent ét Binds Bredde fra øverste Kant til 4-5 Binds Bredde fra nederste Kant i 5 eller 6 lige store Dele, og ved Hjælp af Vinkel strege af og klæbe Bindene paa nedenfor de afstukne Punkter. Endnu lettere maaler man Bindenes Plads ud efter en Papmodel som omstaaende. Et Par Løsrygge er lagt paa for at vise Fremgangsmaaden.

Formen af Bindene kan variere en Del. Til lave

Bind benytter man en smal Strimmel Pap omtrent Nr. 16 eller bedre 2-3 frisk sammenklæbede Løsrygspap, til højere klæber man et Par Lag tykt fast Skind paa og skraaner det jævnt ned mod Falsen. Før end man klæber Løsryggen paa, maa man udmaale, hvor Bindene skal sidde, og naar begge Dele

Inddelt Papmodel til Løsrygge

er klæbede paa Ryggen, kan man med Kniv eller Fil give Bindene et jævnt Fald ned mod Falsen. Man undgaar derved de ødelæggende fremstaaende Bindender, som dels hurtigt slides, dels ved Op- lukning let afsætter Mærker paa Sidens Skind nær Falsen.

Skal Bogen være med fast, glat Ryg, og Skindet ikke har den Tykkelse, at man ved Skærfning kan bringe Indslaget til at gaa i Flugt med den mellem- liggende Del af Ryggens Skind, har man den Ud- vej at overklæbe Ryggen med tyndere Skind, som ikke naar helt ud til Indslaget ved Kapitælerne, og

er der ophøjede Bind, klæber man Smaastykker mellem Bindene eller kun i de yderste Felter. Ved meget svære Bind klæbes undertiden Pergamentstrimler mellem Hæftesnorene. Man bløder Pergamentet ved at lægge det mellem to Stykker fugtet Papir i et Kvartertid. Bogens Ryg smøres an med tyk Klister, og Pergamentet lægges i. Det maa rage 6-8 cm ud over Falsene, og naar det er tørret lidt, stikkes de fri Ender gennem Falsen ind under Pappen og strammes godt. En Zinkplade, som lægges ind paa Bogen, vil ved Indpresning beskytte dens Blade mod Pergamentets Fugtighed, og det kan saa senere pappes op.

Ved Tilskæring af Skind maa dette nøje undersøges, for at man kan komme uden om Pletter og Fejl, navnlig naar det er kornet Skind, som skal glittes, idet smaa Narvstød let undgaar éns Opmærksomhed før, men træder tydeligt frem efter Glitningen. Hellæderbind giver man ca. 3 cm Indslag helt rundt, Halvbind ligesaa meget for oven og for neden. Skindets Bredde ned paa Siden kan for det meste gøres mellem en Tredjedel og en Fjerdedel af dennes Bredde. Hjørnerne maa være saa store, at Trekantens Højde paa den færdige Bog bliver noget mindre end Rygskindets Bredde paa Siden. Lidt maa man naturligvis variere disse Forhold efter Bogens Format. Til Bøger med svære eller meget skarpe ophøjede Bind maa Bogens Ryg helst tages i Retningen tværs af Skindets Ryg, da man paa Grund af dettes større Strækkeevne paa den Led bedre faar Skindet ned over de ophøjede Bind. At man ved Tilskæringen anvender en for-

nuftig Sparsommelighed er en Selvfølge, navnlig beregner man stadig, hvad der kan bringes ud af Resterne og sørger for, at intet gaar til Spilde. Ved kostbart Arbejde gælder dette Hensyn mindre, dør skærer man absolut det bedste Stykke ud, om det saa er midt af Skindet. Enkelte Skindsorter, som ufarvede Faare- og Kalveskind, bearbejdes vaade, strækkes godt over Bordkanten og stryges glatte med Falsben. Da de ikke taaler Berøring med Jern, streger man for efter en Trælineal og klipper Skindet til derefter.

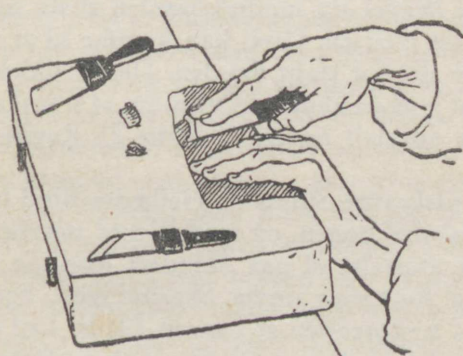
Vil man give farvet fransk og engelsk Kalveskind et mere jævnt og fast Udseende, fugter man Narven med Vand, lægger det paa den glatte Skærfesten og stryger eller ruller det godt paa Kødsiden. Denne giver man derefter over med tyndt Klistervand og lader det tørre. Maroquin, som skal glittes, lægges først i Vand, derefter paa Skærfestenen og rulles med en lidt buet Rulle af Træ, omtrent af Form som en Kagerulle, eller i Mangel deraf med en Champagneflaske. Derefter hænges Skindet op, og naar det er omtrent tørt rulles det igen, men rigtig haardt; og er det endelig fuldstændig tørt, glittes det meget jævnt med en halvvarm Glittekolbe. Gedeskind behøver ingen Forberedelse, det kan glittes tilstrækkelig blankt, naar Bogen er færdig. Til Skærfesten bruger man en litografisk Sten, poleret og med rundede Kanter. Den maa enten være saa stor, at den ligger fast ved sin egen Vægt, eller lægges i en Træramme, fastgjort paa et Brædt, som har en Træliste, der gaar ned foran Bordkanten og derved forhindrer Brædtet med Ste-

nen i at glide fremad under Skærfningen. Samme Sten bruges ogsaa som Underlag ved Lædergøring.

Af Skærfeknive benyttes navnlig to Slags, tyske og franske. De bestaar begge af en bred Klinge, som er stump paa begge Sider, og et kort Skaft; men medens den tyske har en længere skraat afskaaren Æg, har den franske sin Æg lidt rundet og næsten paa tværs af Klingens Længde. Den første egner sig bedst til Chagrin og lignende tyndt Skind, som kun skal stødes eller stryges af i Kanter, og den sidste er god til Udskærfning af svært Skind og store Flader. Begge slibes kun paa den opadvendte Side, og det Parti af Klingen, som sidder nærmest Skaftet, omvikler man med Læderstrimler for under Skærfningen at skaane Fingrene for dens Kanter. Knivene maa selvfølgelig holdes meget skarpe, hvilket man bedst opnåar ved at slibe dem paa en fin Sandsten, indtil der er kommen en ganske tynd, bøjelig Ru-Æg og derefter tage denne bort paa en fin Hvæssesten af Skifer el. lign. Under Arbejdet stryger man af og til Kniven temmelig stejlt paa Skærfestenen for at skærpe Æggen, lægge den lidt nedad mod den plane Side af Kniven. Fra denne Side skal man paa en skarp Kniv kunne føle den bøjede fine Æg. Hvis Skindet skal skærfes meget ud eller er haardt, rulles det, d. v. s. det lægges dobbelt paa Skærfestenen med Narvsiden indad og med højre Haands Fingre rulles det frem og tilbage for at blødgøres. Det kan ogsaa undertiden fugtes paa Kødsiden med Vand for at lette Skærfningen og gøre Skindet sejgere.

Skindet holdes hovedsagelig fast med venstre

Haands Tommelfinger, som stemmes mod Stenens Kant, og de andre Fingre fører, glatter og haandterer den Del af Skindet, som ligger paa Skærfestenens Flade. Skærfekniven fattes saaledes, at højre Haands Pege- og Langfinger ligger ovenpaa Klinggen, og den franske Skærfekniv føres ved Udkærfs-

Skærfning med fransk Kniv

ning omtrent ret fremad, let vuggende, næsten gravende, med en lille skærende Bevægelse til venstre, og med ganske ringe Hældning mod Stenen; den tyske føres med længere Strøg omtrent parallel med Skindkanten. Det ene Strøg tages tæt ved Siden af det andet, saa jævnt som muligt, fra højre til venstre.

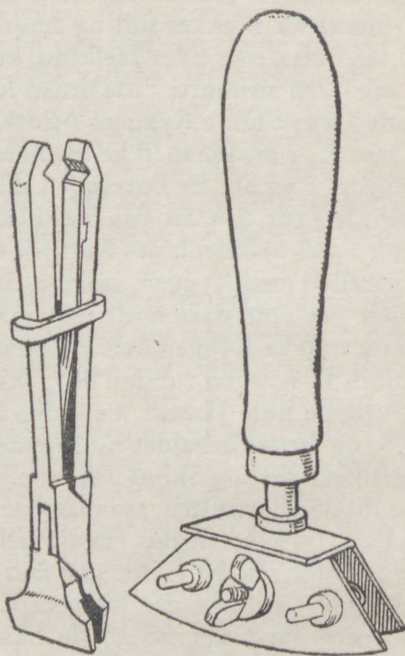
Her er vi ved et Arbejde, som kun kan læres ved lang Øvelse, og som en Arbejder efter vor vante Arbejdsmaade vanskeligt lærer til Fuldkommenhed, men man opgave blot ikke Ævret, som man saa ofte ser en Svend gøre det overfor Kalveskind

eller Ruslæder, idet han siger: Det er for haardt, det springer, det lader sig ikke skærfe ud! Jo, begge Dele lader sig udmærket godt skærfe ud, naar man blot forstaar det og har Taalmodighed nok til at skaffe sig Øvelse. Man erindre tillige, at den Tid, man anvender paa omhyggelig Skærfning af Skindet, vindes igen ved den lettere Lædergøring, idet Skindet lægger sig smidigt, næsten af sig selv om Bogen og med faa Greb kan komme til at sidde, som om det var støbt om den. Det er tildels som Følge af god passende Skærfning, at franske Specialister normalt opnaar at sætte 25 Rygge paa i Timen.

Det tilskaarne Skind til Hellæder-Bind lægges først løst om Bogen, og med Blyant mærker man Bogens Størrelse af paa Skindets Kødside for at have en Rettesnor under Skærfningen, ligeledes mærkes Rygbredden af paa sin Plads. Lad os antage, at det er Maroquin til en stor Oktav eller Kvart. Det gælder nu om at skærfe jævnt fra Blyantstregen ud til Kanten helt rundt; derefter gaar man det nok en Gang efter, idet man nu skærfer omtrent $\frac{1}{2}$ cm ind over Blyantstregen, alt efter Skindets Tykkelse, og sørger navnlig for at skærfe Hjørnerne lidt tyndere. Man lægger Skindet om Bogen igen, føler langs Kanterne, om disse er jævne og uden Forhøjninger, og retter, hvad der findes. Hvis Skindet er svært, skærfes Falsene eller hele Ryggen jævnt ud, idet man dog ved Kapitælerne beregner Indslagets Tykkelse og altsaa skærfer saa meget mere ud dèr, som dette fylder, for at der ikke skal blive de før omtalte Udbuninger og Forhøj-

ninger. De udskærfede Blyantstreger trækkes atter op paa deres forrige Sted. Til Bindemiddel ved Lædergøring bruges god og frisk Hvedemels-Klister, som ikke maa have været i Berøring med Jærn. Skindet smøres an, trækker lidt og smøres nok en Gang an og, hvis det er til et Helbind, klappes det sammen med den ansmurte Side indad for ved det fremkomne Læg at finde Ryggens Midte. Ved Bøger med fast Ryg maa man ikke glemme ogsaa at smøre Bogens Ryg an. Er Løsryggen ikke klæbet paa Bogen, lægges den nu paa sin Plads midt i Skindet, og dettes to Sider bøjes Kødside mod Kødside ind parallelt med Ryggen, saaledes at de skærfede Kanter omtrent naar midt ind paa Siderne. Man kan nu trække Ryggen over omtrent som ved et Halvbind, Løsryggen rundes lidt, Skindet holdes i den venstre hule Haand, mens den højre holder Bogen, og begge arbejder nu sammen med at lægge og trække Bog og Skind paa rette Plads. Bogen stilles nu paa Forsnitten, saa man har en Endesnit imod sig, og med begge Haandballer strammer man Skindet, saa det sidder glat ned over Falsen. Er Bogen svær, kan den sættes i Klodspresen, naturligvis med det indbøjede Skind udenfor Balkerne, og Skindet stryges med et Falsben skarpt ned over de ophøjede Bind, hvis saadanne findes. Til dette Arbejde benytter man bedre en Bindtang med lange og ikke for skarpe Kæber, som klemmer Bindene høje og stryger Skindet ned paa begge Sider paa én Gang. Det samme opnaas ogsaa med en dobbelt Filet, hvis ene Linje ved Hjælp af en Skrue kan stilles saaledes, at Linjerne passer

til Bindets Bredde. Er Ryggen færdig, stram og glat, foldes Skindet ud over Resten af Siderne og stryges glat ud, saaledes at de afsatte Blyantsstre-

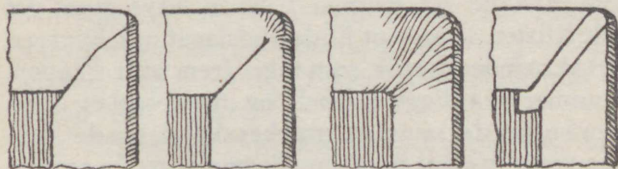

Fransk Bindtang

Dansk Bindfile

ger paa Kødsiden følger Pappens Kanter, og et Kvarters eller en halv Times Tørring er heldigt før Indslaaningen. Hvis Indslaget er blevet for tørt, smøres det atter an, og Ende-Formeringerne slaes først ind. Bogen lægger man tværs for sig med Kapitælen udenfor Skærfestenens højre Kant og begge

Pap fladt udslaaede, venstre Haand holder Bogen ret op og løfter den lidt, mens man med den højre holder Pappene nede, saa at der bliver Plads til at slaa Skindet ind under Bogen. Man maa paase, at Kapitælbaandet ikke smøres til med Klister, og at Skindet ikke lægger sig i Folder under Kapitælen. Bogen lægger man nu med Endesnit mod sig, aabner den ene Pap og skyder den godt frem, saa at Falskanten kommer ud over Bogens Fals. Højre Haand skyder frem, mens venstre holder Bogen trykket fast mod Underlaget og trækker Indslaget

Forskellige Metoder for Indslaaning af Hjørner

ved Kapitælen næsten glat og paa Pappen helt glat ind, saa Skindet dér kan ligge uden Folder, naar Bogen lukkes i. Derefter slaaes de forreste Formeringer ind. Hjørnet kan trækkes ind ca. $\frac{3}{4}$ mm, idet man laver én stor Fold, som man fastholder med Bindtangen, mens man med Falsbenet udglatter og fordeler de smaa Folder, som danner sig i Hjørnet. Den store Fold klippes bort lidt fra Pappen, de derved fremkomne Kanter lægges foreløbig over hinanden og efter en 45 Graders Trekant, som lægges til i Hjørnet, skæres et Snit gennem begge Lag Skind ca. $\frac{3}{4}$ mm fra Hjørnespidsen, hvor Skindet er omtrent glat, og ind efter. De overflødige Striber tages bort, og man kan nu støde Ende-

For-Indslaget sammen i Gering, idet man giver de sammenstødende Kanter lidt Klister. Denne Metode fordrer lidt Øvelse og beregnet Skærfning for at lykkes, men den har den Fordel, at Indslaget danner en jævn Flade for Bortforgyldning. Ved den sædvanlige Metode, man benytter til Hjørne-indslaget, lægges Bogen opslaaet med den ene uøvendige Side fladt paa Skærfestenen og Bogen mod sig uden for Stenen. Med Skærfekniven, som man holder skraat fremad paa Paphjørnet, skærer og skærfer man Indslagets Hjørne bort omtrent i $3\frac{1}{4}$ mm Afstand fra Pappen. Efter at have givet det lidt Klister, slaar man Ende-Indslaget ind, hvorved det skærfede Hjørne, som rager frem over Pappen, kommer til at ligge dobbelt, og med Negl og Falsben knibes det sammen, trækkes skraat, saa det danner spids Vinkel med For-Formeringen, og slaaes saaledes samlet ind paa Pappen. Det dobbelte kommer derved til at ligge skraat indad paa Hjørnets Spids, som nu dækkes af tre Lag Skind. Det maa gøres solidt, men ikke plumpt, og Kanterne stryger man efter, jævner og glatter. Hjørnet kan ogsaa trækkes ind, saa der ikke bliver nogen Fold paa Kanten, men paa Bindets Inderside mange smaa straleformede Folder, som tildels kan stryges ud med Falsben og Negl. Ved Tilretning af Kapitælen gælder det, at Skindet der ikke maa være slaaet altfor stramt ind; det maa kunne stryges lidt ned over Kapitælbaandet, saa at dette næsten dækkes, og at Skindet omtrent faar samme Tykkelse her som paa Papkanterne. Bogen stilles paa den ene Endeformering eller holdes om Ryggen i venstre

Haand, og en Traad lægges i Indsnittet mellem Kapitæl og Pap; Traaden strammes ved at vikles om venstre Haands Tommel og Pegefinger, mens man med Falsben former Kapitælen, stryger langs den indvendige Runding, giver den et lille Knæk udad ved Falsene og jævner og glatter Rundingen. Som Rettesnor kan man ogsaa lægge en løs Strim mel Karton uden om Kapitælen, hen paa Siderne i Flugt med Ende-Formeringens Kanter og under Arbejdet holde den fast med venstre Haand, mens man med Falsbenet stryger skarpt, retter og runder. Den Kapitæl, som staar paa Stenen, kan i denne Stilling ogsaa formes udvendig. Øvede Arbejdere behøver kun Negl og Falsben, de arbejder paa fri Haand med Øjemaal.

Er Bogen saa vidt behandlet, overbeviser man sig om, at Formeringerne er godt fordelte, Løsryggen staar i Højde og Linje med Siderne, alle Indslag er stramme og skarpe, Falsen viser sig jævn uden Knuder ved Kapitælerne, og at disse er net og præcist formede, samt at Hjørnerne er uden Fremspring, snarere let rundede og i hvert Fald solidt sammenføjede. Naar altsaa alt dette er nøje iagttaget, vasker man Bogen af med rent Vand for at fjærne Klistet og andet Smuds, som kan være kommen paa Skindet og som, hvis det faar Lov til at tørre, undertiden kan blive vanskeligt at fjærne senere. Der lægges et Par Zinkplader med rent Papir om, eller tynde Pap, ind mellem Pap og Bog og ligeledes et Stykke rent Papir og Brædt paa hver Side af Bogen, mens den med lidt Vægt over sig tørrer. Behandling af Halvbind følger omtrent

af sig selv efter det her anførte. Skærfningen af Skindet, som gaar ned paa Siden, maa selvfølgelig være meget jævn og Hjørnerne nogenlunde tørre for ikke at ødelægges, mens man strammer Rygene paa.

Lædergøringen maa gaa let fra Haanden, at ikke Skindet tørrer, før man bliver færdig med Arbejdet, og der maa ogsaa tages let paa Skind med lyse Farver eller sart Narv, denne maa bevare sin Struktur og Friskhed uberørt, maa ikke forstrækkes, udglattes eller ridses.

Pergament smøres an med Klister, og et tilsvarende Stykke hvidt Papir lægges paa for at forhøje Pergamentets Hvidhed. Man lader dette opklæbte Pergament ligge en halv Times Tid under Vægt, indtil det er blevet blødt og smidigt, smører derefter Papisiden an og behandler det varsomt og propert. Pergamentbind bør helst laves med lav Fals for ikke at udsætte det haarde Stof for at bryde i Indslaget ved Kapitælen. Man kan ogsaa ved Hellæderbind fore Pergamentet op med Klister og trække det over med Lim, i visse Tilfælde kun fæstne det paa Ryg og Indslag og lade Siden være løs.

Undertiden indsættes i Hellæderbind en Læderfals. Denne skærfes jævnt og af samme Tykkelse som Bogens Indslag, men noget tyndere i Falsen, og klæbes ind med Klister i den aabne og godt tilbageslaaede Bog. Man maa helst lade én Side tørre ad Gangen og ikke sætte begge False ind samtidig, da man i saa Tilfælde ikke kan faa Bindet slaaet godt nok tilbage. Foroven og forneden skærfer man

lidt af Indslaget bort eller støder Indslag og Læderfals sammen paa Pappen under 45° Vinkel.

Naar den i Læder gjorte Bog er tør, hvilket gerne varer fra én Dag til den næste, aabner man Bindene forsigtigt, især hvis man har med Kalve- eller andet skørt Skind at gøre, om fornødent fugter man Indslaget i Falsen for at undgaa Bristning. Man skærer saa det overflødige Indslag bort, idet man lægger Bogens For-Formering imod sig, og uden at Kniven berører Skindet paa Ende-Formeringen, gør man fra Kapitælen et skraat Snit mod sig helt gennem Indslaget. Fligen af Indslaget løftes op, løsnes i Falsen og skæres helt bort. Det indses let, at denne Fremgangsmaade tager lidt af Bogens Styrke bort, men den giver god Oplukning af Bindet. Man bør ogsaa forvise sig om, at Ende-Indslaget ikke klæber paa Kapitælbaandet; det sker ved at holde selve Bogen lodret op med Bindene fladt udslaaede paa Bordet i samme Stilling, som man benyttede ved Kapitælens Indslagning, og saa lade Falsbenet passere mellem Kapitælbaand og Læderindslag.

Da Hellæderbind er tilbøjelige til ved Skindets Tørring og Sammentrækning at kaste sig, blive hule paa den udvendige Side og hvælvede mod Bogen, retter man dette ved at klæbe et eller flere Lag Papir indvendig, som da atter trækker Bindet plant. Hvor meget, der skal indklæbes, maa man prøve sig frem med og bruge Papir, som strækker sig ved Ansmøring med Klister. Helst maa man lade hvert Lag tørre for sig. Man kan ogsaa fælde Løsrygsap eller Karton ind, skære et Stykke til

af Bindets Størrelse og sætte det fast indvendig med et Par Limklatter. Fra Bogens Kant maaler man nu af med en Passer lidt smallere end Skindindslaget – og eventuelt Falsen – er, og med ét Snit skærer man gennem Indlæg og Skind, løsner Indlægget og piller Skindets yderste Strimmel bort. Resten af Skindet danner saa Ramme om Indlægget, som nøjagtigt udfylder Midterpartiet i Størrelse og ogsaa i Tykkelse, hvis da Skærfningen er jævn og Snittet passende beregnet. Indlægget lægges i med Klistester eller Lim, eftersom det skal trække mere eller mindre, og Bogen kan presses ind med Zinkplader ud- og indvendig. Denne Fremgangsmaade benyttes især, naar Skindet skal presses glat og glittes blankt. Paa lignende Maade kan man ogsaa behandle Halvbind udvendig, klæbe tykt Udfyldningspapir paa og slaa det ind.

Bogen er nu færdig til Forgyldning, Overtrækning, Oppapning eller Indsætning af Forsats.

Det er en Selvfølge, at de her omtalte ret vigtige Arbejder vil falde mindre heldigt ud, hvis de foregaaende er mangelfuldt udførte, eller hvis hele Bogens Anlæg og Forberedelse ikke er vel beregnet. Vi er imidlertid gaaet ud fra, at Bogen var tilstrækkeligt presset og valset, Hæftningen har givet en passende Stigning, saa Rundingen er bleven jævn, Afpresning og Skæring nøjagtig i Vinkel, Hæftebindene stramt tiltrukne ved Ansætningen og Formeringen korrekt parallel med Snitten. Nu kommer de her beskrevne Arbejder: Tilpasningen og Behandlingen af Ryggen, den jævne Skærfning og stramt sluttende Overtrækning af Skindet, som paa

det nærmeste fuldender Bogens Konstruktion. Det er ogsaa let at forstaa, hvorfor disse Arbejders omhyggelige Udførelse er en Betingelse for, at de efterfølgende skal lykkes. Det gælder for Oppapningen, men navnlig dog for Dekorationen af Bogen. Forgylderen kan ikke overføre sin Tegning nøjagtig og trykke sine Stempler og Titler rene og klare, naar han ikke har god jævn og fast Bund under dem, og det kan ikke noksom fremhæves, hvordan Smaa-Unøjagtigheder og Uagtsomheder tilsidst hober sig sammen, ikke alene til Skade for det færdige Arbejdes hele Form og Udseende, men til Bryderi og Ulempe for Forgyltningen, som skal være Kronen paa Værket. Alle Fejl ved Indbindingen retter sig desværre ikke under Glitningen, saaledes som en lidt forsoren Arbejdskammerat stadig trøstede sig med, naar han var uheldig med et eller andet – tværtimod: De skal nok hævne sig!

